

OVER DE AUTEURS

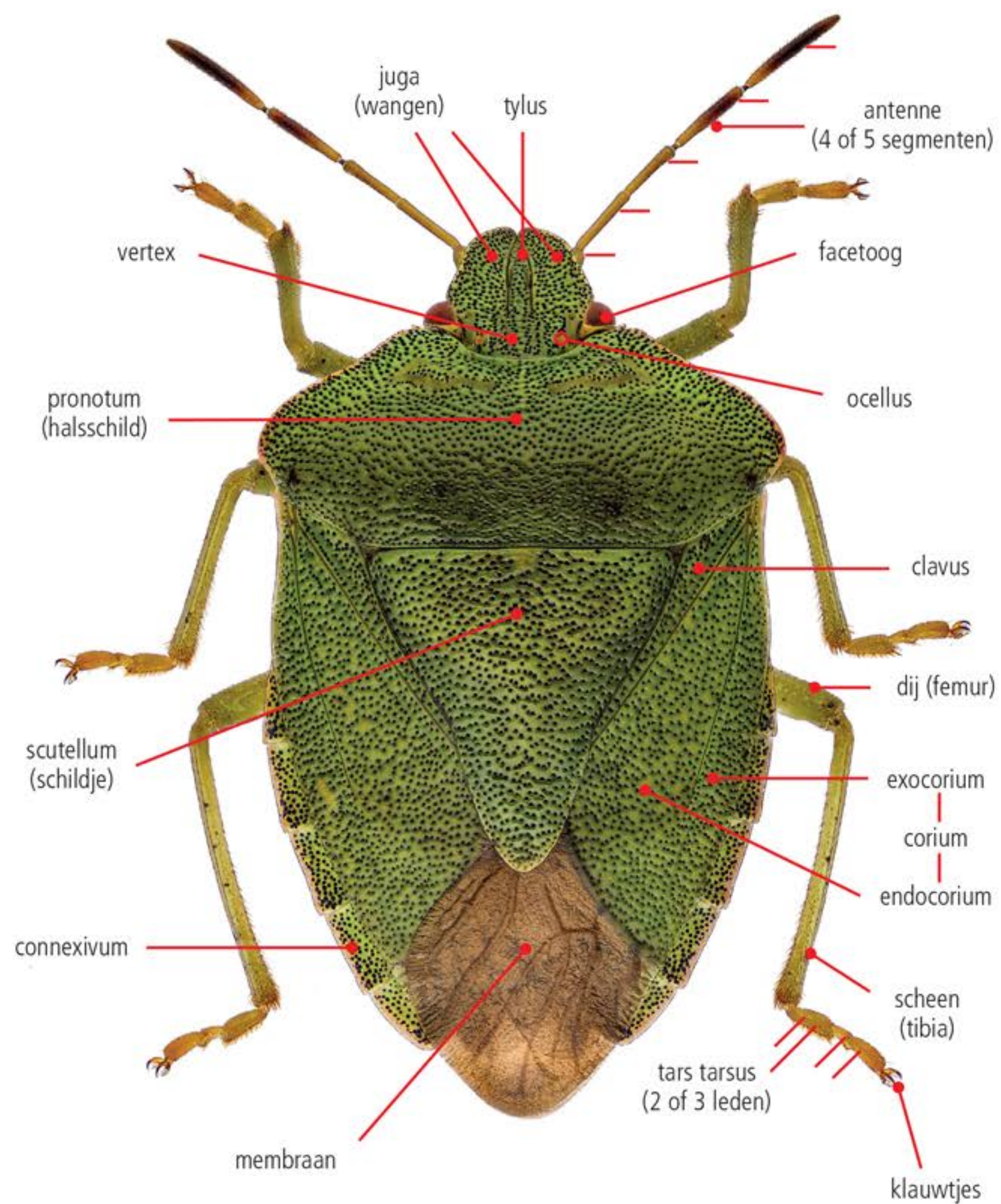
Berend Aukema (1949) is entomoloog en was werkzaam bij de Plantenziektenkundige Dienst als hoofd van de Sectie Entomologie. Van jongs af aan is hij geboeid door wantsen en vanaf 1975 publiceert hij over biologie, faunistiek en taxonomie van de Nederlandse soorten. Hij is auteur van de zesdelige Verspreidingsatlas van de Nederlandse wantsen en redacteur van de Palaearctische wantsencatalogus. In 2023 ontving hij de Uyttenboogaart-Eliassen Prijs voor zijn langdurige inzet voor het vergroten van de kennis van de wantsen van Nederland en het Palaearctisch gebied.

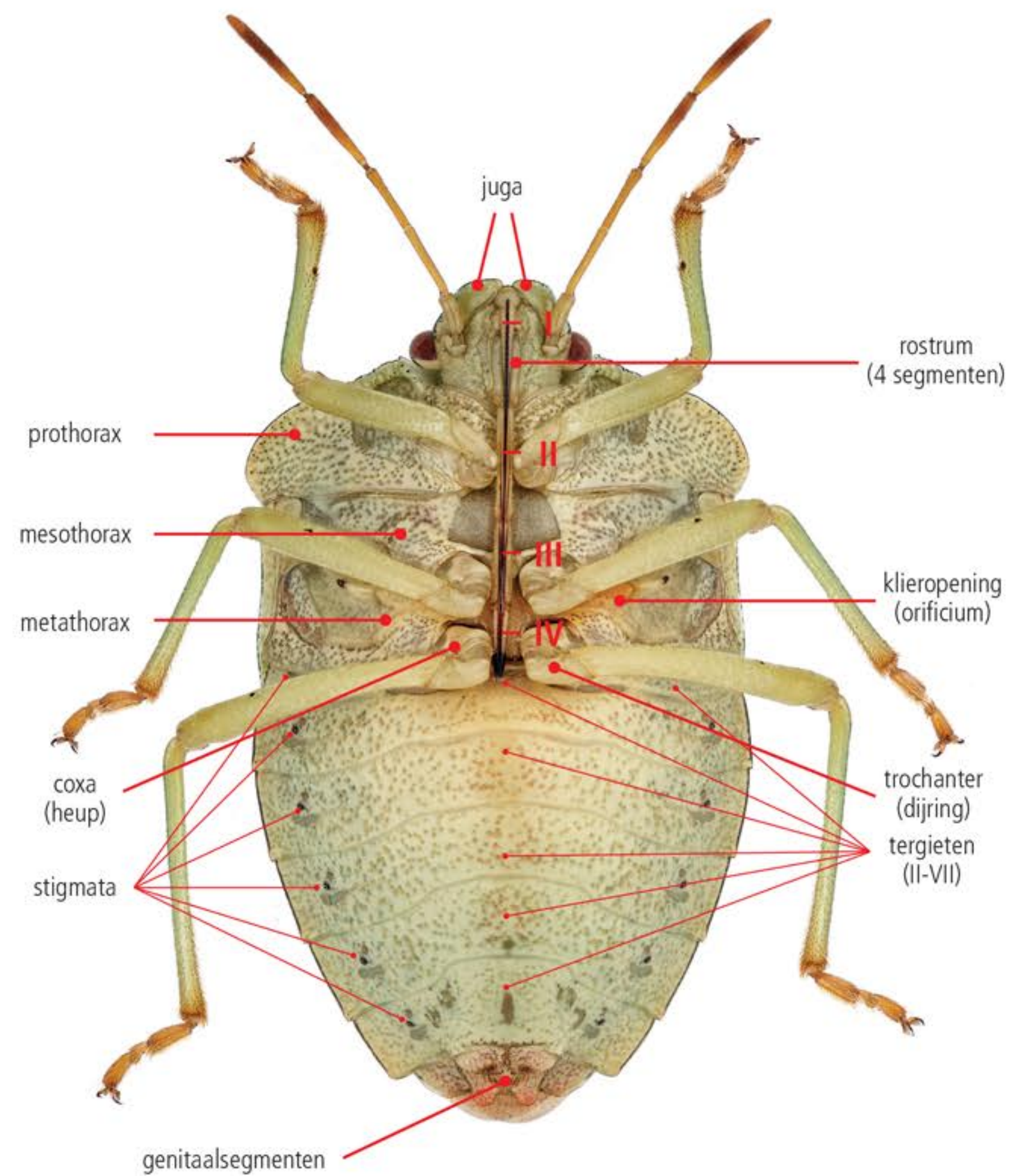
Theodoor Heijerman (1951) is entomoloog / taxonoom en was zijn hele werkzame leven in dienst bij Wageningen Universiteit. Zijn fascinatie voor torren gaat terug tot zijn vroegste jeugd. De eerste kevers ving hij in 1965 en hiervan hebben enkele de tand van de museumtor tot nog toe weten te weerstaan. Aanvankelijk ging zijn interesse uit naar alle keverfamilies, maar het zijn met name loop- en snuitkevers waar zijn aandacht zich op heeft gericht. Wantsen waren altijd een bijzaak. Sinds 1964 doet hij aan macrofotografie.

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	8
Dankwoord	30
Familiesleutel	31
Soortsleutel	50
Families	139
Soortbesprekingen	147
Te verwachten soorten.....	594
Verklarende woordenlijst	618
Literatuur	620
Index	626

Figuur 17. Mannetje *Palomena prasina*. Bovenkant met benaming onderdelen.

Figuur 18. Vrouwtje *Palomena prasina*. Onderkant met benaming onderdelen.

- 24 Rostrum 3-ledig en in rust niet plat tegen de onderzijde van de kop aangedrukt (A). Cuneus aanwezig. Brachyptere dieren kleiner dan 2,5 mm **Anthocoridae** bloemwantsen en **Lyctocoridae** valse bloemwantsen
- Rostrum 3- of 4-ledig en in rust plat tegen de onderzijde van de kop aangedrukt (B). Cuneus afwezig. Brachyptere dieren doorgaans groter dan 2,5 mm 25

24A

24B

- 25 Rostrum 3-ledig (A), habitus min of meer ovaal (B, C) 26
- Rostrum 4-ledig (D), habitus anders 27

25A

25B

25C

25D

- 26 Bovenzijde en voorpoten met lange stekels (A) **Leptopodidae** steenlopers
- Bovenzijde en voorpoten zonder lange stekels, hoogstens behaard (B) **Saldidae** oeverwantsen

26A

26B

- 27 Membraan met 5 of minder aders die ongeveer evenwijdig lopen (A). Indien brachypteer, abdomen donkerbruin of zwart 28
- Membraan met 6 of meer aders (B). Indien brachypteer, abdomen groen of geelachtig met rode of zwarte tekening 36

27A

27B

- 28 Smalle, slanke soorten met lange dunne poten en antennes. Eerste antennelid langer dan het tweede (A) **Berytidae** steltwantsen (pag. 139)
- Robuustere soorten met stevige poten en antennes. Eerste antennelid korter dan het tweede (B) 29

28A

28B

SOORTSLEUTEL

Familie Aradidae

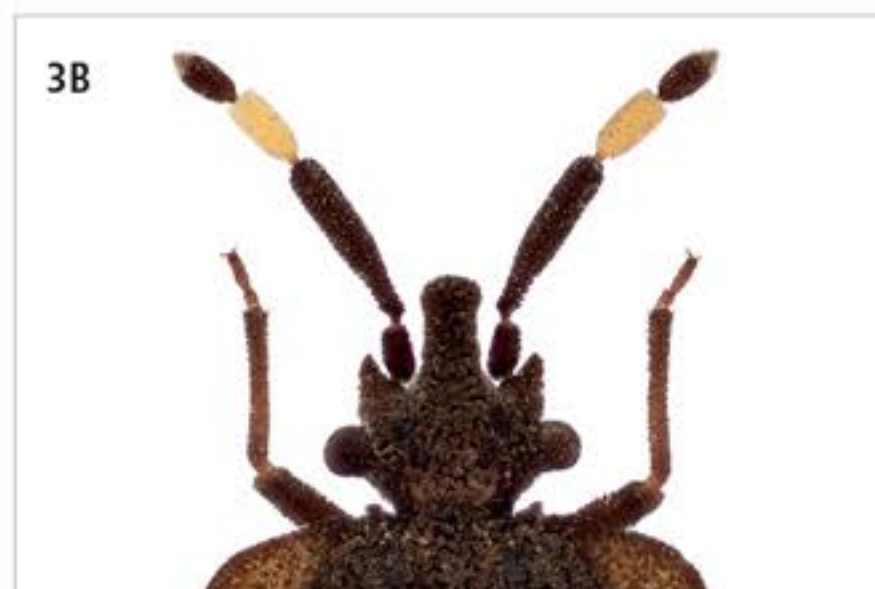
- 1 Hemelytra zonder opdeling in clavus, corium en membraan (A) 2
- Hemelytra met opdeling in clavus, corium en membraan (B) 3

- 2 Scutellum lang, in het midden even breed als aan de basis (A) *Aneurus avenius* (pag. 148)
- Scutellum kort, in het midden smaller dan aan de basis (B) *Aneurus laevis* (pag. 150)

- 3 Antennelid III even lang of nauwelijks korter dan II (A) 4
- Antennelid III hoogstens half zo lang als II (B) 5

- 4 Antennes nauwelijks langer dan de kop (A) *Aradus cinnamomeus* (pag. 156)
- Antennes duidelijk langer dan de kop (B) *Aradus depressus* (pag. 160)

- 5 Met uitzondering van het witte derde antennelid volledig zwartbruin tot zwart (A) *Aradus signaticornis* (pag. 162)
- Anders gekleurde soorten 6

- 6 Antennelid II niet of nauwelijks langer dan III en IV samen (A) 7
- Antennelid II veel langer dan III en IV samen (B) *Aradus betulae* (pag. 152) en *Aradus brenskei* (pag. 595)

Aneurus avenius* (Dufour, 1833)*Breedschildschorswants**

HERKENNING Kan verward worden met *Aneurus laevis*, maar heeft een langgerechter scutellum en bij het mannetje ontbreekt de tuberkel op het vijfde tergiet. De hemelytra zijn grotendeels vliezig en de achtervleugels zijn gereduceerd. Macropteer. Lengte 4,4-5,1 mm.

AREAAL Palaearctisch: Europa, Noord-Afrika en Azië (het Midden-Oosten, de Kaukasus, Centraal-Azië en Siberië).

HABITAT EN ECOLOGIE *Aneurus avenius* leeft mycofaag in bossen onder schors van dode takken en stammen van een groot aantal loofbomen en struiken, incidenteel ook van naaldbomen. Veel genoemde waardplanten zijn eik *Quercus*, es *Fraxinus excelsior*, hazelaar *Corylus avellana*, ratelpopulier *Populus tremula* en vlier *Sambucus nigra*. In Limburg werd ze ook een enkele keer geklopt van dode takken van den *Pinus*.

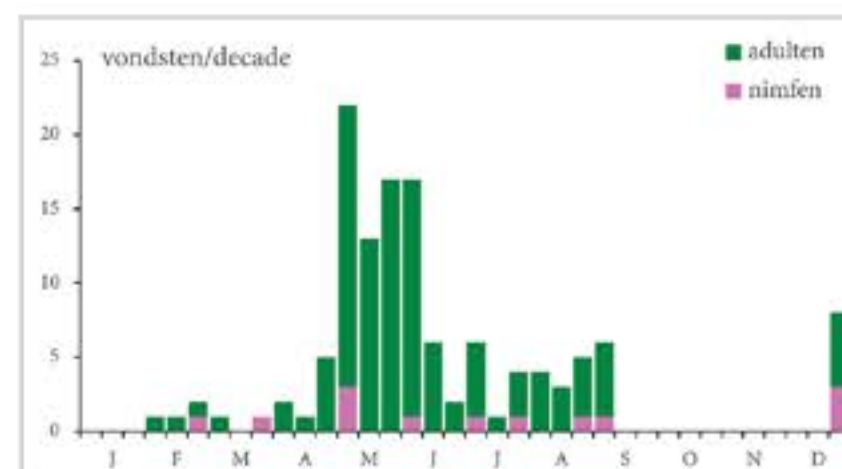
FENOLOGIE *Aneurus avenius* heeft een acyclische leefwijze. De meeste volwassen dieren zijn waargenomen in de maand juni.

MATERIAAL 37 (4, 36) uurhokken, 117 (6 + 111) vondsten.

STATUS Zeldzaam (voor 2000 zeer zeldzaam). Verspreid voorkomend in Groningen, Drenthe, Overijssel en Noord-Brabant en algemener in Limburg. Niet op de Waddeneilanden.

WAARNEMEN Afkloppen van dode takken van loof en naaldbomen, zowel takken aan bomen als op de grond liggende takken.

■ voor 2000
● vanaf 2000

Kleidocerys ericae* (Horváth, 1908)*Heidesmalsnuit**

HERKENNING De kleinste soort van het genus *Kleidocerys*, die afgezien van het formaat morfologisch lastig is te onderscheiden van de twee andere soorten van het genus. Verschilt in waardplantkeuze (struikhei en dophei) en maakt geluid met een twee keer zo hoge frequentie van 16 trillingen per seconde. Macropteer, 3,5-4,8 mm.

AREAAL Palaearctisch: Europa en Noord-Afrika.

HABITAT EN ECOLOGIE *Kleidocerys ericae* leeft fytofaag op heideterreinen van de zaden van struikhei *Calluna vulgaris* en dophei *Erica*. In Zuid-Europa is boomhei *E. arborea* de waardplant en op Terschelling komt ze ook voor op bezemdophei *E. scoparia*.

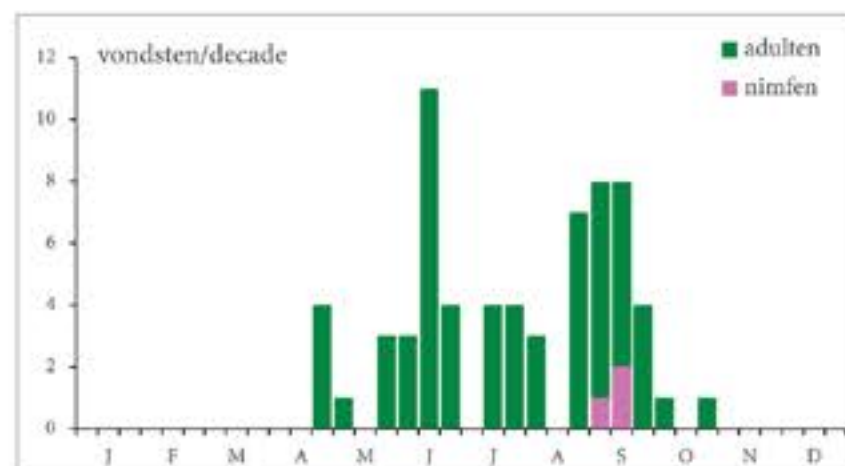
FENOLOGIE Er is één generatie per jaar en adulten overwinteren in strooisel onder de waardplanten. Volwassen dieren zijn waargenomen van eind april tot eind september. Ze maken net als de andere soorten van het genus hoorbaar geluid door met een kammetje op de onderkant van een ader in de achtervleugel over een richel op de metathorax te wrijven.

MATERIAAL 20 (2, 20) uurhokken, 63 (9 + 54) vondsten.

STATUS Zeldzaam. Voor 2000 uitsluitend waargenomen op de Waddeneilanden Texel en Terschelling. Vanaf 2000 ook verspreide waarnemingen in Noord-Holland, Utrecht, Noord-Brabant en Limburg.

WAARNEMEN Afslepen van heideterreinen.

■ voor 2000
● vanaf 2000

Arocatus longiceps* (Stål, 1872)*Plataanridderswants**

HERKENNING Opvallende oranjebruin tot roodzwart gekleurde soort met donkere tot zwarte tekening, waarvan de roodzwart gekleurde vormen morfologisch niet te onderscheiden zijn *Arocatus roeselii*. Bij dergelijke vormen is de waardplant doorslaggevend. Macropter. Lengte 5,5-6,6 mm.

AREAAL Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten en de Kaukasus).

HABITAT EN ECOLOGIE *Arocatus longiceps* leeft fytofaag op plataan (oosterse plataan *Platanus orientalis* en esdoornbladige plataan *P. x hispanica*) en voedt zich vooral met de zich ontwikkelende en rijpe zaden.

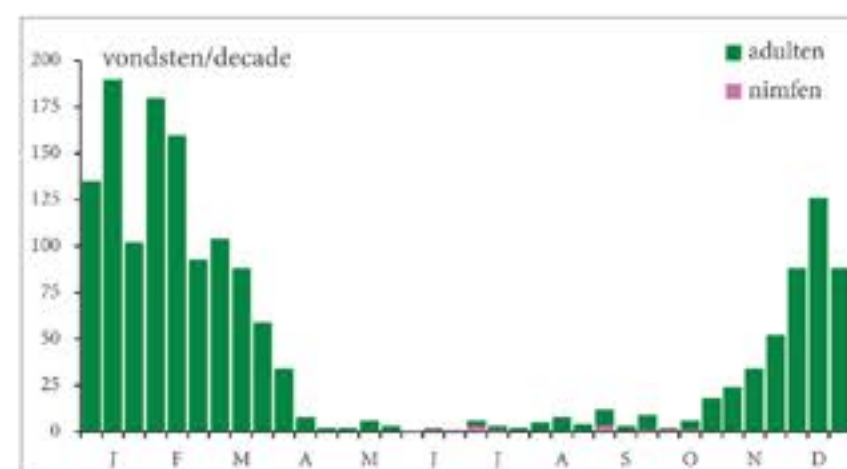
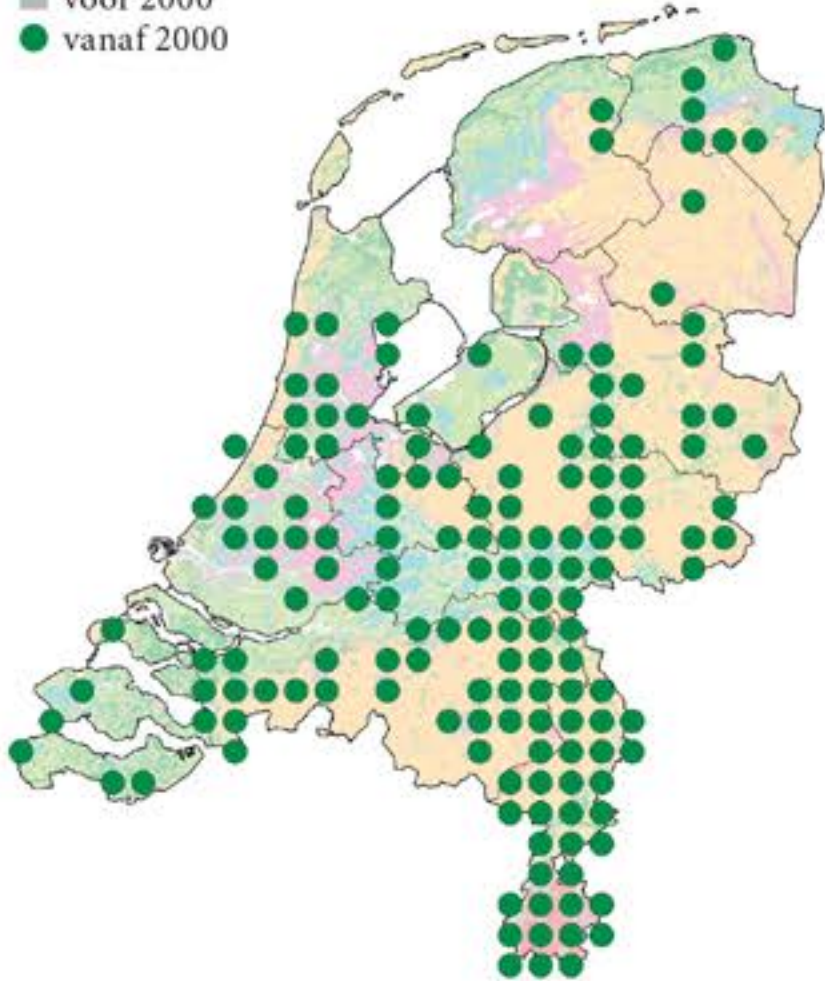
FENOLOGIE *Arocatus longiceps* heeft één of twee generaties per jaar en de volwassen dieren overwinteren. Volwassen dieren van de eerste generatie verschijnen in juni en in het najaar kan zich afhankelijk van de omstandigheden tot in oktober een tweede generatie ontwikkelen. Overwintering vindt plaats op beschutte plekken, maar hoofdzakelijk onder de bastchubben van de waardplant, vaak in grote aantallen. Incidenteel overwinteren ze ook in woningen. 's Zomers worden ze weinig waargenomen, omdat ze zich dan hoog in de bomen bevinden.

MATERIAAL 279 uurhokken, 1.695 vondsten.

STATUS Algemeen. In 2007 voor het eerst waargenomen in Rotterdam (Aukema & Hermes 2009a). Inmiddels wijdverspreid en in alle provincies waargenomen. Niet op de Waddeneilanden.

WAARNEMEN Afkloppen van platanen, maar overwinterende dieren zijn makkelijker te vinden onder schors van plataan.

■ voor 2000
● vanaf 2000

Acanthosoma haemorrhoidale* (Linnaeus, 1758)*Meidoornkielwants**

HERKENNING Kielwants die eenvoudig te herkennen is aan het forse formaat. Kan alleen verward worden met de *Elasmotethus*-soorten, die echter aanzienlijk kleiner zijn. Tijdens de overwintering zijn de dieren donkerder van kleur. Macropter. Lengte 14,0-17,0 mm.

AREAAL Palaearctisch: Europa en Azië (het Midden-Oosten, de Kaukasus, Siberië en China). De ondersoorten *Acanthosoma haemorrhoidale angulatum* en *Acanthosoma haemorrhoidale formosanum* komen respectievelijk voor in het verre oosten van Azië en op Taiwan.

HABITAT EN ECOLOGIE *Acanthosoma haemorrhoidale* leeft fytofaag in allerlei biotopen met opslag van struiken en bomen, ook in stedelijk gebied. Ze leeft van het sap uit rijpende bessen op allerlei struiken en bomen, onder andere Amerikaanse vogelkers *Prunus serotina*, lijsterbes *Sorbus aucuparia* en meidoorn *Crataegus*. In het voor- en najaar vliegen ze veel en kunnen dan ook op allerlei andere bomen en struiken worden aangetroffen. Adulten verkleuren voor de overwintering van groen naar roodbruin en in het voorjaar worden ze weer overwegend groen.

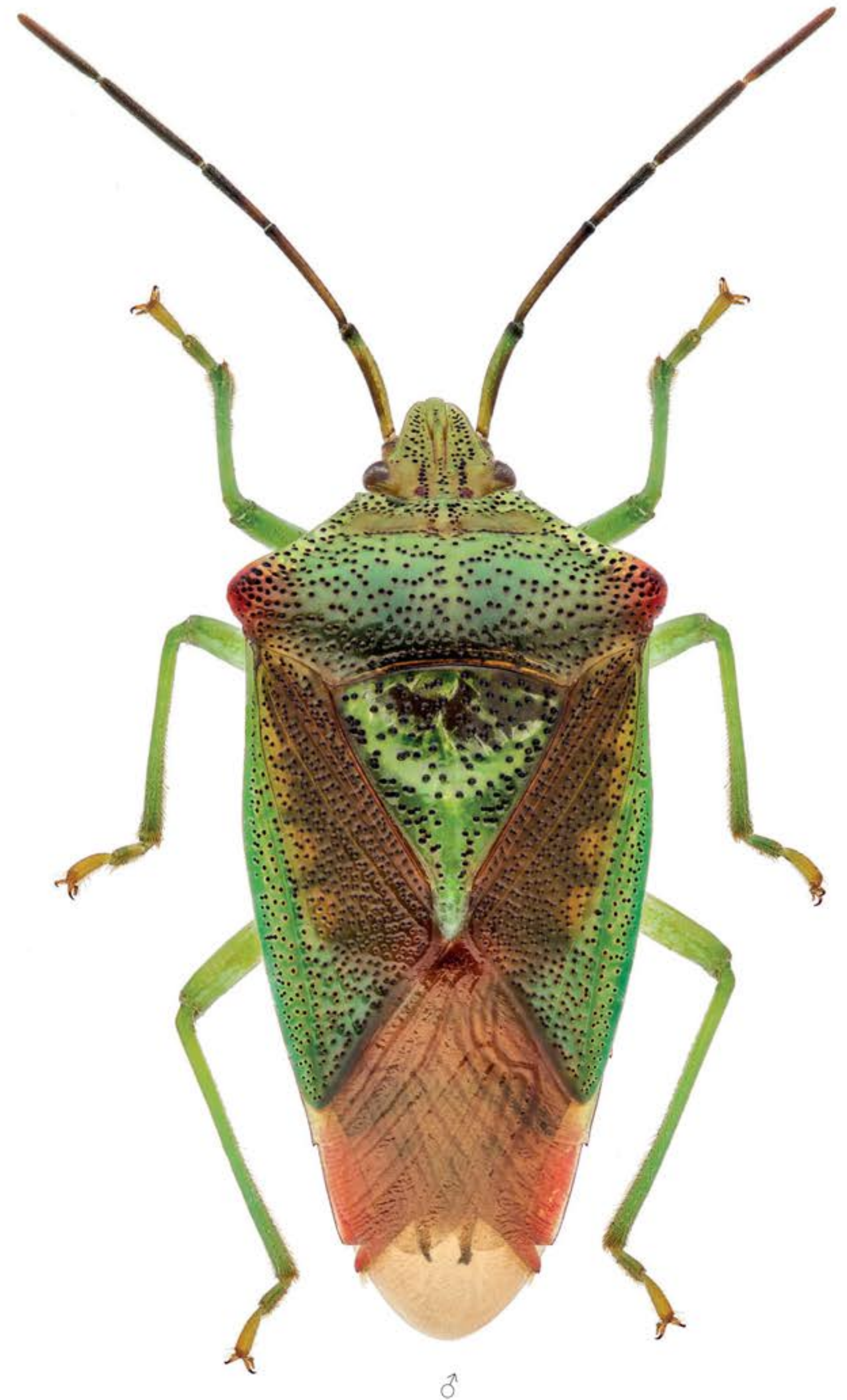
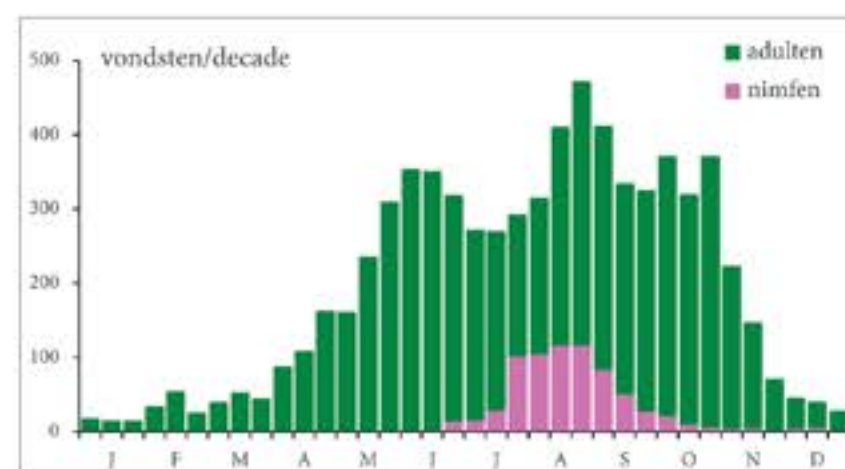
FENOLOGIE *Acanthosoma haemorrhoidale* overwintert als adult op allerlei beschutte plekken en heeft één generatie per jaar. Volwassen dieren zijn jaarrond waargenomen met pieken in mei en juni van de overwinteraars en in augustus tot en met oktober van de nieuwe generatie. Na de paring worden vanaf mei de eieren op de bladeren afgezet in min of meer ronde plakken van maximaal 24 stuks. De jonge nimfen blijven nog enige tijd aan de eischalen zuigen om de voor de voedselvertering benodigde endosymbionten op te nemen. Nimfen zijn waargenomen van juni tot in december, maar of de laatste nog volwassen worden, is de vraag.

MATERIAAL 1.111 (142, 1098) uurhokken, 7.544 (324 + 7.220) vondsten.

STATUS Zeer algemeen. In alle provincies en op de Waddeneilanden.

WAARNEMEN Afkloppen van de besdragende bomen en struiken. Vliegende dieren zijn op licht gevangen.

■ voor 2000
● vanaf 2000

Zicrona caerulea* (Linnaeus, 1758)*Blauwe schildwants**

HERKENNING De enige Nederlandse schildwants met blauwgroene, metallic glanzende kleur. Dat vinden we verder alleen bij de graafwantsen van de genera *Canthophorus* en *Tritomegas*. Macrop-
teer. Lengte 5,0-7,5 mm.

AREAAL Holarctisch: Europa, Noord-Afrika, Azië (het Midden-Oosten, de Kaukasus, Centraal-Azië, Siberië en Oost-Azië), Noord-, Zuid- en Midden-Amerika. Oriëntaals.

HABITAT EN ECOLOGIE *Zicrona caerulea* leeft zoöfaag in open of deels beschaduwde lage vegetaties van kruiden en dwergstruiken op min of meer vochtige grond, vaak in heidegebieden. Incidenteel wordt ze ook wel op opslag van els *Alnus* en wilg *Salix* waargenomen. Het is een polyfage predator, die echter hoofdzakelijk leeft van nimfen van haantjes Alticinae en Galerucinae en wordt dan ook hoofdzakelijk op de waardplanten van deze haantjes aangetroffen, onder andere struikhei *Calluna vulgaris* en wilgenroosje *Chamerion angustifolium*.

FENOLOGIE *Zicrona caerulea* overwintert als adult in het strooisel en heeft één generatie per jaar. Vanaf mei worden de eieren afgezet. Nimfen zijn waargenomen van eind mei tot in oktober en volwassen dieren zijn jaarrond aanwezig, waarbij de overwinterde dieren en de nieuwe generatie elkaar overlappen.

MATERIAAL 552 (143, 478) uurhokken, 1.305 (297 + 1.008) vondsten.

STATUS Zeer algemeen, zeldzamer in het noorden. In alle provincies en op de Waddeneilanden.

WAARNEMEN Afslepen van lage vegetaties in uiteenlopende biotopen, maar vooral in heideterreinen en op kaalslagen. Vliegende dieren zijn op licht gevangen.

■ voor 2000
● vanaf 2000

